

THE STRAIGHT STORY

Een tegendraads verhaal

Onderdeel: Academische Vaardigheden II

Werkgroep: 20

Docent: A. Mattern

Opleiding: Media & Cultuur

Instelling: Universiteit van Amsterdam

Datum: 9 januari 2005

Auteur: Anne Helmond

Inhoudsopgave

1. Inleiding.....	1
2. De problemen van het categoriseren in genres.....	1
3. De kenmerken van de klassieke roadmovie.....	3
3.1 De outsiders.....	3
3.2 Het landschap.....	3
3.3 De veranderlijke identiteit.....	4
3.4 Het doel.....	4
3.5 Het vervoersmiddel.....	4
4. De kenmerken van de klassieke roadmovie in THE STRAIGHT STORY.....	5
4.1 De outsiders.....	5
4.2 Het landschap.....	6
4.3 De veranderlijke identiteit.....	6
4.4 Het doel.....	6
4.5 Het vervoermiddel.....	6
5. Conclusie.....	7
Bibliografie.....	9

1. Inleiding

Sinds het uitkomen van *BONNIE AND CLYDE* (USA: Arthur Penn, 1967) is de roadmovie heel populair. Het genre is de afgelopen jaren echter wel veranderd. De roadmovies van nu, zoals *AALTRA* (België: Benoît Delépine, 2004) en *KALIFORNIA* (USA: Dominic Sena, 1993) kunnen enorm verschillen van de oorspronkelijke roadmovies zoals *BONNIE AND CLYDE* en *EASY RIDER* (USA: Dennis Hopper, 1969), ook wel de *klassieke* roadmovies genoemd.

In 1999 kwam de film *THE STRAIGHT STORY* (USA: David Lynch, 1999) uit, gebaseerd op het waar gebeurde verhaal van de 73-jarige Alvin Straight die op zijn grasmaaier door Amerika rijdt, op weg naar zijn broer.

THE STRAIGHT STORY kan tot verschillende genres gerekend worden, zoals het drama genre of het avontuur genre. De film zou binnen deze genres geplaatst kunnen worden in het subgenre van de klassieke roadmovie of van de postmoderne roadmovie.

In dit paper wil ik beoordelen in hoeverre *THE STRAIGHT STORY* een klassieke roadmovie is. Daarvoor beschrijf ik in paragraaf twee de problemen die ontstaan tijdens het categoriseren in genres. In paragraaf drie zet ik de kenmerken van de klassieke roadmovie uiteen en in paragraaf vier beschrijf ik in welke mate deze kenmerken terugkomen in *THE STRAIGHT STORY*. Tenslotte zal ik in de conclusie beoordelen of *THE STRAIGHT STORY* een klassieke roadmovie is door te kijken in hoeverre de kenmerken van de klassieke roadmovie terugkomen in *THE STRAIGHT STORY*.

2. De problemen van het categoriseren in genres

De reden dat we *THE STRAIGHT STORY* terugvinden in zowel het dramagenre als het avontuurgenre heeft te maken met de problemen die ontstaan tijdens het categoriseren in genres. In de biologie kunnen levende wezens door middel van hun DNA zeer precies worden ingedeeld in categorieën, maar bij films gaat dit niet zo gemakkelijk.¹ Genres ontwikkelen namelijk volgens een heel informeel pad, waarbij er niet één overkoepelende instantie bestaat die de genres definieert. Niet alleen de filmmakers,

¹ Bordwell, David, Kristin Thompson. *Film Art. An introduction*. 7e druk. New York: McGraw-Hill, 2004:108

maar ook de filmkijkers dragen bij aan de definiëring van een genre.

“Genres may be defined as patterns/forms/styles/structures which transcend individual films, and which supervise both their construction by the film maker, and their reading by an audience.”²

Hierbij komt ook nog het probleem dat een genre kan veranderen in de loop der tijd. Genres zijn in ontstaan in het klassieke Hollywood van de jaren twintig van de vorige eeuw. Om aan de vraag te kunnen voldoen, moesten er in de jaren tien en twintig van de vorige eeuw snel en veel films geproduceerd worden. Filmmakers begonnen gebruik te maken van conventies waarmee herkenbare patronen gecreëerd werden betreffende setting, narratieve elementen, thema's, tijd etcetera. Op deze manier konden er snel films geproduceerd worden aan de hand van een redelijk vaststaand stramien.

Het probleem van een dergelijk stramien is dat er op een gegeven moment verzadiging ontstaat. Er worden te veel dezelfde soort films gemaakt en filmmakers gaan opzoek naar een nieuwe aanpak binnen de bestaande formule. Op deze manier kan een genre in de loop der tijd veranderen waardoor een komedie van de jaren twintig ontzettend kan verschillen van een komedie van nu.³ Genrefilms die de oorspronkelijke conventies van dat genre volgen worden vaak klassieke genrefilms genoemd. Dergelijke klassieke genrefilms zijn dus vrijwel altijd de grondlegger van dat genre, omdat de conventies uit deze films zijn ontstaan. Zo vinden we binnen het genre roadmovie de klassieke roadmovies.

Door de nieuwe aanpakken binnen de bestaande formules ontstonden er ook nieuwe genres binnen de bestaande genres en er ontstonden subgenres. Filmmakers zullen altijd de behoefte blijven behouden om te variëren op bestaande thema's en de classificering van genres en subgenres is dan ook een dynamisch proces. De ene roadmovie kan als subgenre geplaatst worden binnen het dramagenre en de andere binnen het thriller genre. Maar af en toe past een roadmovie binnen beide hoofdgenres en wordt de film in meerdere hokjes geplaatst. Zo plaatst distributeur Disney *THE STRAIGHT STORY* binnen het dramagenre en de Internet Movie Database de film binnen zowel het

² Neale, Stephen. *Genre*. London: British Film Institute, 1980: 7

³ Bordwell en Thompson 2004: 111 (zie noot 1).

dramagenre als het avonturengenre.

Hoewel de indeling in genres niet vaststaat, bezit elk genre wel enkele duidelijke genreconventies die terug te vinden zijn in alle films uit dat genre. Zo zal ik in de volgende paragraaf beschrijven wat deze specifieke kenmerken zijn van de klassieke roadmovie.

3. De kenmerken van de klassieke roadmovie

Om te kunnen beoordelen in hoeverre *THE STRAIGHT STORY* een klassieke roadmovie is, zullen we eerst naar de kenmerken van de klassieke roadmovie moeten kijken.

Dick schrijft in 1997 in *Sight & Sound* een artikel over de roadmovie. In dit artikel zet ze niet alleen chronologisch de belangrijkste roadmovies uiteen, maar tevens beschrijft ze de kenmerken van de klassieke roadmovie.⁴ In de volgende subparagrafen zal ik deze kenmerken uiteenzetten.

3.1 De outsiders

De hoofdpersonen van de klassieke roadmovie zijn altijd een duo die tegenover de sociale groep of de wet staan en die daardoor gemarkeerd worden als *outsiders* of *outlaws*. Hierbij moet een duo in de ruime zin worden opgevat. Dit duo kan zowel een stelletje, als een getrouwd echtpaar, als twee onbekenden, als twee vrienden zijn. Deze *outsiders* of *outlaws* proberen de sociale groep of de wet te ontvluchten en gaan daarvoor de weg op.

3.2 Het landschap

Het landschap van de uitgestorven Amerikaanse *transcontinental highway* speelt een zeer belangrijke rol in de film. De Amerikaanse *transcontinental highways* zijn snelwegen die als een 'rechte' lijn van de oostkust naar de westkust lopen, waarbij ze verschillende staten kruisen. De aanleg van deze snelwegen begon rond 1912 met de Lincoln Highway, die onder andere aangelegd werd om het gebruik van de auto voor privé-doeleinden te stimuleren. Vanaf 1956 legde de overheid nog meer snelwegen aan,

⁴ Dick, Leslie. 'Sight and Sound A-Z of cinema. R road.' *Sight and sound*, nr. 7 (1997): p. 22-27.

die niet alleen de oostkust met de westkust verbinden, maar ook de staten en steden onderling. Al deze snelwegen tezamen maken tegenwoordig onderdeel uit van het *National Highway System*.⁵ Deze uitgestorven landschappen zijn overduidelijk aanwezig in de klassieke roadmovie *EASY RIDER* en worden benadrukt door bewegende *high-angle long takes*.⁶

3.3 De veranderlijke identiteit

Eén van de belangrijkste psychologische ondergronden van de roadmovie is die van de veranderlijke identiteit. Als je op weg bent, kent niemand je, dus bestaat er de mogelijkheid je anders voor te doen of zelfs compleet iemand anders te zijn. Je bent niet gebonden aan je bestaande identiteit en hebt zelfs de mogelijkheid om een eigen identiteit te creëren.

3.4 Het doel

De helden van de klassieke roadmovie zijn vaak kwetsbaar en zijn vaak slachtoffers. Het noodlot of een ramp zorgt ervoor dat ze op de vlucht zijn. Het einddoel is vaak het ontsnappen van de achtervolgers of de grens over naar Mexico. Het kan ook zo zijn dat ze deel uitmaken van een wedstrijd en dat de eindstreep het doel is. Het belangrijkste is echter dat noch het doel noch de eindbestemming ooit gehaald wordt, omdat de sociale groep of de wet (en daarmee vaak de dood) hen inhaalt.

3.5 Het vervoersmiddel

Het vervoersmiddel is vaak in eerste instantie een veilige haven voor de hoofdpersonen, waarmee ze ontsnappen aan de sociale orde, of de wet. Het verandert echter in een gevaar voor henzelf, waarin ze vaak de dood vinden.

Deze kenmerken vinden we duidelijk terug in de twee films waarmee het genre roadmovie is ontstaan, namelijk in *BONNIE AND CLYDE* en *EASY RIDER*. Deze klassieke roadmovies zijn eigenlijk de ouders van het genre roadmovie en hebben een duidelijke

⁵ Mertz, W.L., Joyce Ritter. *Building the Interstate*. 2 december 2004
<<http://www.fhwa.dot.gov/infrastructure/build.pdf>>

⁶ Een high-angle long take is een onafgebroken lange take vanuit een hoog standpunt gefilmd.

invloed gehad op de volgende generatie roadmovies. Zij dienen veelal als uitgangspunt en inspiratie voor de roadmovies die daarna gemaakt zijn.

Om te beoordelen in hoeverre *THE STRAIGHT STORY* een klassieke roadmovie is, zal ik in de volgende paragraaf beschrijven in welke mate de eerder genoemde kenmerken terug te vinden zijn in *THE STRAIGHT STORY*.

4. De kenmerken van de klassieke roadmovie in *THE STRAIGHT STORY*.

In deze paragraaf zal ik beoordelen in welke mate de kenmerken van de klassieke roadmovie terugkomen in *THE STRAIGHT STORY*.

4.1 De outsiders

In tegenstelling tot de klassieke roadmovie speelt niet een duo, maar slechts één man de hoofdrol. In tegenstelling tot het duo is Alvin Straight ook niet jong en vitaal meer, maar al oud en niet meer zo mobiel. Dit maakt hem tot een *outsider*, omdat hij hierdoor minder makkelijk deel uitmaakt van de maatschappij. Dit komt tot uiting in de scène waarin zijn vrienden al tevergeefs een uur op hem wachten. Alvin is namelijk gevallen in zijn keuken en is door zijn ouderdom en verminderde mobiliteit niet meer in staat om zelf op te staan.

Zijn vrienden zien hem ook als een outsider wanneer duidelijk wordt dat Alvin de tocht naar zijn broer gaat ondernemen op zijn grasmaaier. Zij verklaren hem voor gek en plaatsen hem daarmee buiten de groep. Dat hij buiten de groep staat wordt nog eens extra benadrukt wanneer Alvin tijdens zijn tocht pech krijgt en wordt opgepikt door de buschauffeur van een toeristische groepsreis. De reizigers in de bus zien Alvin als een excentriekeling en zetten hem zelfs op de foto, ware hij een toeristische attractie.

Alvin gaat als *outsider* niet de weg op om de sociale groep of de wet te ontvluchten, maar heeft andere motieven om de weg op te gaan. Het weerzien met zijn broer is de drijvende kracht achter zijn tocht en niet het ontvluchten van de gevestigde orde.

Alvin is ook een *outsider* van het genre *zelf* dat draait om jonge duo's met snelle

voertuigen.⁷

4.2 Het landschap

In de film wordt duidelijk het uitgestorven landschap van het rurale Iowa in beeld gebracht met *high-angle long takes* over de akkers.

4.3 De veranderlijke identiteit

Bonnie Parker en Clyde Barrow spelen in *BONNIE AND CLYDE* niet alleen met hun eigen identiteit, maar ook met die van hun medeplichtigen. Zo weet de politie lange tijd niet wie zich bij de Barrow *gang* hebben aangesloten. In de *THE STRAIGHT STORY* is er echter geen sprake van een veranderlijke identiteit. Alvin vertelt openhartig wie hij is en heeft ook geen behoefte om zich een andere identiteit aan te meten. Zelfs wanneer hij aan de bar zit met een medeveteraan uit de Tweede Wereldoorlog is hij eerlijk over wie hij is en verbergt hij niets. Hij bekent zelfs voor het eerst in zijn leven dat hij per ongeluk zijn maat heeft doodgeschoten omdat hij hem aanzag voor een Duitser.

4.4 Het doel

Het noodlot, dat nota bene door een donderslag in de film wordt aangekondigd, slaat toe wanneer zijn broer een beroerte krijgt. Dit bericht zorgt ervoor dat Alvin besluit zijn broer op te gaan zoeken ondanks de ruzie die al jaren tussen hen instaat. Het noodlot drijft Alvin de weg op, maar in tegenstelling tot de klassieke roadmovie is Alvin niet op de vlucht. Zijn eindbestemming is dan ook niet ontsnapping of een grensovergang, maar simpelweg het huis van zijn broer enkele honderden kilometers verderop. Wat nog belangrijker is, is dat dit einddoel ook wordt gehaald hetgeen zeer ongebruikelijk is in de klassieke roadmovie. Alvin moet hiervoor vele obstakels overbruggen, maar zijn volharding zorgen ervoor dat hij zijn eindbestemming haalt.

4.5 Het vervoermiddel

Het vervoermiddel van Alvin, namelijk zijn grasmaaier met daarachter een

⁷ Laderman, David. *Driving visions. Exploring the road movie*. Austin: University of Texas Press, 2002: p. 237.

aanhangwagen is duidelijk een veilige haven voor hem. De grasmaaier stelt hem immers in staat om zijn reis naar zijn broer te ondernemen. Evenals in *BONNIE AND CLYDE* en *EASY RIDER* wordt zijn voertuig zijn nieuwe huis, waarin hij 's nachts ook slaapt. Even als in de klassieke roadmovies verandert het voertuig ook bijna in een gevaar voor hemzelf wanneer de rem het begeeft op een zeer steile berg en hij bijna verongelukt.

Sommige kenmerken van de klassieke roadmovies vinden we op een compleet andere manier terug in *THE STRAIGHT STORY*, waarbij er eigenlijk gespeeld wordt met deze kenmerken. Alvin is bijvoorbeeld een *outsider*, maar op een zodanig andere manier dan in de klassieke roadmovies dat hij daarmee een *outsider* van het genre zelf is geworden.⁸ De fatale ontmoeting is zodanig anders neergezet dat het bijna een surrealistisch trekje krijgt. Al met al is *THE STRAIGHT STORY* zeker geen klassieke roadmovie.

5. Conclusie

Zoals is gebleken uit paragraaf vier is *THE STRAIGHT STORY* geen klassieke roadmovie. *THE STRAIGHT STORY* kent wel enkele belangrijke overeenkomsten met de klassieke roadmovie zoals het feit dat Alvin een *outsider* is die door het noodlot de weg op gedreven wordt. In de klassieke roadmovies is de drijvende kracht vaak het ontvluchten van de gevestigde orde, maar in *THE STRAIGHT STORY* is dit precies omgekeerd. Alvin is immers op weg naar zijn broer, naar zijn familie. In de *THE STRAIGHT STORY* wordt het belang van de familie als onderdeel van de gevestigde orde benadrukt.

Een andere overeenkomst met de klassieke roadmovie is dat Alvins vervoermiddel in eerste instantie een nieuw huis voor hem is, waarin hij later bijna verongelukt. Hij vindt echter niet de dood in zijn voertuig zoals in *EASY RIDER* en *BONNIE EN CLYDE*. Eén van de belangrijkste verschillen met de klassieke roadmovies is wel dat Alvin zijn eindbestemming haalt en de reis hem niet noodlottig wordt. Tevens is de identiteit van Alvin niet veranderlijk en is hij zelfs heel eerlijk en openhartig over zichzelf en zijn verleden. Ook het feit dat de hoofdrol wordt gespeeld door één man en niet door een duo is zeer ongebruikelijk.

⁸ Laderman, 2002: 237 (zie noot 7).

David Lynch lijkt te spelen met de elementen van de klassieke roadmovie en heeft daarmee een nieuw soort roadmovie gemaakt. Dat *THE STRAIGHT STORY* een roadmovie is daar bestaat geen twijfel over. De enige twijfel die er bestaat, is binnen welk hoofdgenre de film geplaatst moet worden. Hierbij lopen we aan tegen de problemen van de categorisering in genres en de dynamische structuur van de genre-indeling. Dit zorgt er voor dat we de *THE STRAIGHT STORY* in zowel het dramagenre als het avonturengenre kunnen plaatsen.

Bibliografie

- Bordwell, David, Kristin Thompson. *Film Art. An introduction*. 7e druk. New York: McGraw-Hill, 2004.
- Dick, Leslie. 'Sight and Sound A-Z of cinema. R road.' *Sight and sound*, nr. 7 (1997): p. 22-27.
- Laderman, David. *Driving visions. Exploring the road movie*. Austin: University of Texas Press, 2002: p. 237.
- Mertz, W.L., Joyce Ritter. *Building the Interstate*. 2 december 2004
<<http://www.fhwa.dot.gov/infrastructure/build.pdf>>
- Neale, Stephen. *Genre*. London: British Film Institute, 1980.